

ÇOCUKLARIN ANLATIMIYLA BAYRAMTEPE*

Ayşen ŞATIROĞLU**

GİRİŞ

Tanık olduğumuz son yirmi yılda yaşadığımız toplumda zaman çok hızlı aktı. Bu algının altında yatan nedenlerden biri seksenli yıllardan itibaren belirlenen hedefler uyarınca girilen değişimlerle ilgilidir. Toplumda geri dönülmez bir biçimde etkin olan bu değişimlere bağlı olarak, örneğin tüketim artık farkında olmadan yapılan bir alışkanlık halini aldı. İstanbul'un içinin ve çevresinin en önemli kentsel öğeleri arasında büyük alışveriş merkezleri, süper marketler ve plazalar yer aldı. Hatta kentin klasik silueti değişti. Bu olguya koşut olarak çok farklı iş alanları, işgücü türleri, ücret ve gelir tabakları doğdu. Ekonomik, siyasi ve toplumsal olarak formel olan ile enformel olan birbirine daha çok karıştı.

İstanbul'un, söz konusu gelişmeler boyunca neredeyse siyah-beyaz bir görüntüden çok canlı renklerden oluşan bir görüntüye geçtiğini söylemek mümkün. Yine bu süreçte neredeyse sınırsız sayıda otomobil markasının yol aldığı otopanlar yapıldı. Dolayısıyla geçmişte şehir merkezine çok uzak olan kimi semtler birden bire merkeze yakınlaştı.

Toplumsal alanda yaşanan renklenme ve çeşitlenmeye paralel olarak konut standardı ve yerleşim yerleri açısından da çeşitlenmeler başladı. Yerleşim alanı, çevresindeki komşu illerin sınırlarına ulaşan İstanbul'un sayfiye niteliği taşıyan kimi ilçeleri bu süreçte, konut alanları ya da uydu kentlerle dolmaya

* 2000 yılından itibaren Doç.Dr. Hayati Tüfekçioğlu ile beraber Bayramtepe'de yürüttüğümüz çalışmanın ilk sonuçları Mimar Sinan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü tarafından 2-3 Mayıs 2001 tarihinde düzenlenen *21. Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan* isimli sempozyumda sunulmuştu. Çalışmanın tamamı Sosyoloji Dergisi 3.Dizi-8.Sayıda yer almaktadır. 13-14 Mayıs 2004 tarihinde yapılan *Disiplinlerarası Şehir Çalışmaları* sempozyumunda sunulan bu metinde ise bölgede yaşayan çocukların yaşadıkları semti yani Bayramtepe'yi bize nasıl tanıdıklarını görüyoruz.

** Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü.

başladı. Özellikle TEM otoyolu sayesinde şehrin hem Anadolu hem de Rumeli yakasında cazip iş ve konut alanları oluştu.

Eski kent merkezinin sınırları dışında kalan çeşitli semtlerinde bir yandan yüksek standartlı, “bir yaşam tarzı” sunan kimi inşaat şirketleri “özel, ayrıcalıklı, korunaklı” konut alanları üretirken, öte yandan bu çok özel alanların hemen yanı başında, onlardan önce kent dışını keşfetmiş tamamlanmamış apartmanlardan oluşan düşük standartlı ve kendi kuralları ile yaşayan insanların ikamet ettikleri mahalleler ortaya çıktı.¹

İstanbul’da özellikle doksanlı yıllar bu iki birbirine karşıt yerleşim alanına fazlasıyla hizmet etti. Bu çalışmada, kentte oluşan toplumsal, ekonomik ve kültürel anlamda çok farklı ve çeşitlenmiş niteliklere sahip bölgelerin düşük standartlı olanları arasında yer alan bir örnek üzerinde duracağız.

Bugün daha çok “varoş” kavramı ile ifade edilen kentlerin düşük standartlı ve hukuki olmayan yerleşim bölgeleri uzun yıllar boyunca gecekondu bölgeleri olarak adlandırılmıştı. Gecekondu, toplumumuzun elli yılı aşkın bir zamandır tanıştığı bir olgu. Ancak gecekondu kavramının dayandığı daha masum içeriğe karşı “varoş” kavramı rant, arsa ve konut ticaretine dayalı bir ekonomik faaliyeti, dayanışma yerine sömürü ya da sırtından geçinme anlamlarını içermektedir. Erman, “varoş” ve “şiddet” sözcüklerinin birbirini çağrıştırdığını, ‘şiddet yanlısı’, ‘sistem karşıtı’, ‘tehlikeli gruplar’ı akla getirdiğini eleştirel bir biçimde ele almaktadır.² Biz burada konunun bu boyutu üzerinde durmayıp, geçmişin gecekondu ile bugünün varoşu arasında zihinlerde önemli farklılıklar olduğunu belirtip, kentlerin çevresinde kent hukuku dışında gelişen yeni tip yerleşim alanlarının niteliklerinin “gecekondu” kavramını aşan özelliklere sahip olduğunu ifade etmekle yetineceğiz.

İstanbul’un merkezinden uzakta, şehir yaşamıyla bağlantısız, bir bakıma kent sınırları içinde olmasına rağmen *kent olmayan* düşük standartlı konut ve

¹ 1950’li yıllarda daha çok hazine arazilerinin işgal edilerek tek katlı derme-çatma evlerin yapılması ile kendini gösteren, 1983 yılında çıkarılan af yasası ile gecekondu sahiplerine arazilerinde dört kata kadar apartman yapma imkanının verilmesi gelişen süreçle ilgili olarak şu kaynaklara bakılabilir: Şen, Mustafa (raporu hazırlayan), *Türkiye’de Gecekonduyunun 50. Yılı: Barınma İhtiyacından Kentsel Rant Paylaşımına Dönüşen Bir Sürecin Ekonomik, Sosyal ve Politik Boyutları*, Friedrich Ebert Vakfı, İstanbul, 1996; Şenyapılı, Tansı, “Cumhuriyetin 75. Yılı, Gecekonduyunun 50. Yılı”, *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998; Tekeli, İlhan, “Gecekondu”, *İstanbul Ansiklopedisi*, c. 3.

² Tahire Erman, “Kent Yoksulu ve Şiddet: Gecekondu Bağlamında Eleştirel Bir Yaklaşım”, *Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları*, (ed: Yasemin Özdek), Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi, Mayıs, 2002.

yerleşim bölgelerinde enformel ilişkilerin egemenliği gözlenmektedir. Erder, Ümraniye’de yaptığı çalışmada, bu bölgede tutunmanın “dayanışma” ilişkisi ile mi yoksa “güç” ilişkisi ile mi sağlandığı sorusunu soruyor.³ Genellikle kökene bağlı ilişki ağlarının varolduğunu, bu ilişkilerin kimi zaman zor durumda olanların yararlandığı “fedakarlık” ve “vericilik” temalarının ağırlık kazandığı güven, yardımlaşma ve dayanışma ilişkileri biçiminde; kimi zaman ise, özellikle iktidar ilişkileri söz konusu olduğunda, “patron-yanaşma” ilişkileri biçiminde gündeme geldiğini göstermektedir.⁴

Işık ve Pınarcıoğlu ise Sultanbeyli’de yaptıkları çalışmada, bu bölgedeki toplumsal ilişkileri “nöbetleşe yoksulluk” kavramı aracılığıyla incelemektedirler. Yazarlara göre, nöbetleşe yoksulluk, yoksul enformel kesimlerin dönüştürme kapasitesine sahip cemaat oluşturabilme kabiliyetleri sayesinde sistemin gediklerini bularak geliştirdikleri bir yoksulluk stratejisidir; bu strateji 1980’lerden itibaren formelin girdiği krizle ve enformel olanın hareket alanının genişlemesiyle beraber önem kazanmaya başlamıştır.⁵

O halde, “dayanışma” ve “güç” ilişkileri sayesinde kentin sınırlarında büyüyen bu tip yerleşim bölgelerinin, bir anlamda konut sahibi olma olanakları bulunmayan yeni göçmenlere İstanbul’da mülk sahibi olma imkanı verdiği söylenebilir. Bununla beraber, kent hukuku dışında gelişen bu gibi yerleşim alanlarında pek çok zor yaşam biçimlerinin olduğunu da tahmin etmek zor değildir. İşte bu alanlardan biri olan Bayramtepe’de yürüttüğümüz çalışma da, haklı olarak kendini hiç de İstanbul’da yaşıyormuş gibi hissetmeyen Bayramtepelilerin, “yaşam biçimlerini” bölgede yaşayan çocukların gözünden ortaya çıkarabilmeyi amaçlamıştır. Bu makale çalışmamız süresince elde edilen verilerden bir kısmı üzerinde temellendirilecektir.

Çocukların Anlatımıyla Bayramtepe

Doksanlı yıllardan itibaren İstanbul’un her ilçesinde aynı oranda nüfus artışı gerçekleşmemiştir. Kimi merkezi ilçeler nüfus açısından büyüme göstermez hatta gerilerken, kimi ilçelerin nüfusunda olağanüstü artışlar

³ Sema Erder, *İstanbul’a Bir Kent Kondu Ümraniye*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996, s: 253.

⁴ Erder, a.g.e, s: 291.

⁵ Oğuz Işık - Melih Pınarcıoğlu, *Nöbetleşe Yoksulluk Sultanbeyli*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001, s:77-78.

gözlenmiştir. İşte, yoğun nüfus birikimlerinin yaşandığı ilçelerden biri de Bayramtepe Mahallesi'nin de içinde yer aldığı Küçükçekmece ilçesidir.⁶

1985-90 döneminde nüfusu yaklaşık %70 oranında artan Küçükçekmece, 1986 yılında ilçe olmuştur. Şimdiki nüfusu yaklaşık 460 bindir. Yakın geçmişte İstanbul'un epeyce dışında yer alan ve sayfiye semti olarak görülen bu ilçe, diğer bazı ilçe ve semtler gibi TEM otoyolunun açılmasından sonra merkeze yaklaşmıştır. Tıpkı komşusu "Bahçeşehir" gibi Bayramtepe'nin de hızla ortaya çıkmasında söz konusu kolaylaşan ulaşım olanağının etkili olduğu düşünülebilir.

Küçükçekmece ilçesinin kuzeyinde yer alan ve kent hukuku dışında kalan bir yerleşim alanı olan "Bayramtepe" 1928'de nüfus mübadelesi nedeniyle gelen göçmenleri iskan etmek amacıyla kurulmuş olan Kayabaşı Köyü'nün mera alanlarını işgal ederek ortaya çıkmış bir mahalledir. Ancak Bayramtepe'nin büyümesi öylesine şaşırtıcı bir hızla gerçekleşmiştir ki, durağan nüfusu ile Kayabaşı Köyü Bayramtepe karşısında kısa zamanda "siyasi rolünü" kaybetmiş ve muhtarlık Bayramtepelilere geçmiştir.

Kendisinden önce kayıtların çok yetersiz tutulduğundan yakınan muhtar, mahallesi'nin nüfusu hakkında kesin bir bilgi verememekte ve yaklaşık seksen bin kişinin yaşadığını tahmin etmektedir. Göç edenlerin yoğun olarak Tokat ve Adıyaman'dan geldiğini söylemektedir. Bununla beraber Türkiye'nin pek çok bölgesinin Bayramtepe'de kendine yer bulduğunu görmekteyiz.

Bayramtepe çok önemli altyapı sorunları ile kent hukuku dışında gelişen bölgelere önemli bir örnektir. Derme çatma apartmanlardan oluşan bölgede yapılan herhangi bir gözlemlerde ilk dikkat çeken, sıklıkla karşılaşılan, kapı, çerçeve vb. inşaatlar için gereken malzemeleri satan hurdacılar. Kısacası Bayramtepe inşaat demirlerinin bir kat daha yükselebilmek için hazır beklediği, plansız, renksiz apartmanlar ile alt yapısız, kendi kendine yaşayan kocaman bir mahalledir.

Bayramtepe'de Tüfekçioğlu ile beraber yürüttüğümüz araştırmada mahallenin ilköğretim okuluna devam eden 10-14 yaş grubu öğrencilerin tümü ile bir anket çalışması yürüttük. Anketi öğrencilerin İstanbul'u tanıma

⁶ Ferhunde Özbay, "İstanbul'a Göç ve İl İçi Nüfus Hareketleri (1985-1990)", *75 Yılda Köylerden Şehirlere*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999.

ölçülerini belirleme açısından değerlendirdik.⁷ İstanbul'dan mı geldiniz? sorusuyla bizi karşılayan annelerin çocuklarının İstanbul'u televizyon aracılığıyla biraz tanıdıklarını, merkezi semtlere neredeyse hiç gitmediklerini, denizi henüz görmediklerini anket çalışması sonucunda anlamış bulunuyoruz. Karşımızdaki çocuklar ve aileleri ait oldukları köylerin yaşam biçimini terk etmiş olmalarına rağmen, hem de kentlileştiklerini gösteren yaşam biçimleri yoktu.

Ancak anket uygulamalarının sahip oldukları sınırlılıkları aşmak için bu çalışmada ek olarak öğrencilerden mahallelerini anlatan bir kompozisyon yazmalarını da istedik. Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin de yardımıyla aldığımız metinler bizim için anket sonuçlarını çok aşan derinlemesine bilgiler içermektedir. Bu metinler aynı zamanda çocukların hassasiyetlerini ve çevrelerinin üzerlerinde bıraktığı olumsuz etkinin belki de abartılı gücünü göstermektedir. İşte burada Bayramtepe'nin fotoğrafının öğrencilerin anlatımıyla aktarılmasına çalışılacaktır.

İlk bakışta hemen fark edilen alt yapı sorunları öğrencilerin de sıklıkla ortaya koydukları konular olmuştur. Su tesisatının eksikliği, kaçak elektrik kullanımı, kanalizasyon, yol ve temizlik sorunları metinlerde ilk sıraları almaktadır.

Kompozisyonlar incelendiğinde mahalledeki temel sorunlardan birinin su sorunu olduğunu görülmektedir:⁸ “*Su yok*”tur . “*İnsanlar, iski belediyesinden tanker gelecek de bir yudum su bulacağız diye dört gözle bek*”lemektedir. Ancak İSKİ'nin tankerlerle dağıttığı su konusunda da büyük şikayetler bulunmaktadır. “*Suları tankerler bir ayda bir geliyor ve kim ne kadar su doldura bilirse dolduruyor. Bazıları para ile alıyor.*” Ayrıca bu sırada ciddi bir kargaşa da ortaya çıkmakta, “*su gelince kadınlar birbirine gir*”mekte “*Su için kavga ed*”ilmektedir...“*Küçük çocuklar iski arabalarının arkasına takılıp arabaların altında eziliyorlar.*” Hatta “*Hamile kadınlar çocuklarını düşürüyor*” diyerek konuyu çok çarpıcı biçimde dile getirmektedirler.

Bayramtepe'de her evin önünde, pek çok kompozisyonda ifade edildiği biçimiyle “*vidon*”lar bulunmaktadır. Bu bidonlar öylesine yaygındır ki,

⁷ Hayati Tüfekçioğlu-Ayşen Şatıroğlu, “Bayramtepe Ön Araştırmasına Göre, 10-14 Yaş Grubu Öğrencilerin İstanbul'u Tanıyış ve KentSEL Mekânları Algılayış Biçimleri”, *21. Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2001.

⁸ Öğrencilerin kendi imla ve ifadeleri italik harflerle aktarılmıştır.

öğrencilerin Bayramtepe'yi "bidon kent" olarak tanımlamasına bile yol açmıştır.

Su sorunu onlar için çok can alıcıdır; ancak ümidini kesmeyen çocuklar da vardır. *"Allaha şükür bu sorunda telafi edilmeye başladı yerlere su boruları döşenmeye başlandı.Yakında suyumuz gelir inşallah."* diyerek beklentisini ifade etmektedir bir öğrenci. Nitekim, 2003 yılında bölgeye su bağlanmıştır.

Mahallenin bir başka önemli sorunu elektriktir. Bölgede *"her zaman elektrik kesil"*mektedir, *"çünkü her evin kaçak pirizi var"*dır ve *"Herkes bu kaçak piriz işine devam etmekte"*dir. Hatta *"bazıları ev elektriğiyle işyeri çalıştır"*maktadır.

Bayramtepe'de başka bir öğrenci de yaygın şekilde kaçak elektrik tüketildiğini şöyle anlatmaktadır: *"Bazı insanlar kaçak elektirik kullanarak kaçak elektirik yakmayan kişilerinde elektriklerinin kesilmesine yol açıyor ve bundan dolayı kaç gün elektrik gelmiyor"*

Bu konuda öğrencilerin elektrik kablolarının sağlam yapılmasından, trafoları, kaçak elektriği denetlemekle görevli olanların rüşvet almasına kadar uzanan çeşitli önerileri de bulunmaktadır: *"elektirik kış aylarında fazla gider onun için elektrik kaplosunu sağlam yapılmalıdır."*, *"bazı insanlar kolay yoldan kazanç sağlamak için "kaçak elektrik" kullanıyor. ve bu nedenle trafolarda birçok sorun oluyor. Bence bu sorunu gidermek için evler denetlenmeli görevlilerin bazılarının para alması önlenmelidir."*

Bu tür şikayetlerin ötesinde çok daha çarpıcı ve samimi tepkilerle de konu açıklanmaktadır: *"Elektriklerimizi yapsalar hiç gitmese çok iyi olur. İstanbul'un içinde ceğran kesildiğinde insanlar korkarak dışarıya fırlıyorlar. Çünkü istanbul'un içinde hiç ceğran gitmiyor. Neden bunlar böyle."* Bu konuya son noktayı, *"Elektrik kesintilerine gelince bu devletin gelecek kaynağı çocuklara yaptığı büyük bir ayıptır. Nasıl bir okulun elektriği kesilir. Hiç düşünmüyorlarmı karanlıkta nasıl eğitim yapılır. Nasıl insanlığa faydalı olunur"* diyen öğrenci ile koyabiliriz.

Çocukların işaret ettiği bir diğer önemli konu bölgede kanalizasyon sisteminin bulunmamasıdır: *"Kanalizasyon ise herkesin kuyusu var kuyusu dolunca parayla çektiriyor. Bazıları evin altına toprakta çukur açıyor ordan toprak emiyor o evler pis kokuyor"*

Konu “*tuvalet kuyuları vidanjörle çekiril*”mektedir, ancak insanlar her zaman “*çektirmeye para bulamamakta*”dır. “*kanalizasyon evimizin önünde akıyor dolduğu zaman çektiriyoruz. Ama bizim paramız var da çektiriyoruz. Ya parası olmayanlar nasıl çektiriyor. Mecbur derelere aşağı, bir hortumla veriyorlar. Ve bizim çocuklarımız da oralara inip oynuyor*”, diyen öğrencilerin dile getirdikleriyle de açıklanabilir.

Neticede onlar “*bir çocuk olarak güzel bir çevrede yaşamak istiyorum.biz çocuklar temiz yerlerde yaşamak istiyoruz.*” demektedirler.

Çocukları doğrudan etkileyen problemlerden bir başkası yolların çamurlu olmasıdır: *yağmur yağdığında yollar çamur oluyor ve okula gelemiyoruz mesela bugün sınıfımızda tam 22 tane öğrenci gelmedi çünkü okula gelene kadar üstümüz başımız çamur oluyor.*” derken bir başka öğrenci ise bu koşullardan epeyce yılmıştır, “*... yollar çamur oluyor yağmur yağınca bir yere giderken taksiye biniyorsun adam kızıyor araba çamur oluyor diye... Bizde Bıkıyoruz Bu Hayattan Artık*”

Çamurun dışında ayrıca yol sorunun da altını çizmektedirler: “*Bile yolların kukurlu olması kazaya neden olmasına neden oluyor. Bu yüzden yollara asfalt dökülmesini isterim..*” Ayrıca bu bağlamda bir başka önemli noktaya da işaret etmektedirler: “*Yollarımız asfalt olsa kamyon geçerken tozmez. Yaz gelince kadınlar kapularının önünde oturular.*”

Öğrenciler ulaşım sorununa şöyle değinmektedir: “*Bu çevrenin diğer bir sorunuda ulaşım dır. Burada ulaşım vardır fakat bazı yerlere dimdirek giderek de varamıyoruz fakat gitmek istersek nebiliyim bir yere ordan başka biryere gideceksin sonra ulaşacaksın.*” Ayrıca, “*Buradaki yollar dağlık tepelik kimsenin akrabası misafirlik için gelemiyorlar.*” diye belirten çocuklara göre “*Burası yazları sıcak ve tozlu, kışları ise çamurlu*” diye anlatılmaktadır.

Bayramtepe’de herhangi bir güvenlik birimi yoktur. Bu nedenle konunun çocukların yazdığı metinlerde en çok dile gelen meselelerden biri olması şaşırtıcı değildir. Metinler okunduğunda bu olgunun onların yaşamıyla ne derece önemli ilişkisi olduğu görülmektedir.

“*Okul evimize çok uzak, okula giderken yolda serseriler önümüze çıkıyorlar. Bizden para istiyorlar.*” diyen öğrencilere göre Bayramtepe onlar açısından hiç de güvenli bir yer değildir. Metinlerde bu konuda öne çıkan husus “*serseri*” kavramıdır. Bayramtepe’de “*serserilik başını almış*”

git”mektedir. Ve şöyle tanımlanmaktadır serseri: “*Bir de okulumuz etrafında insan sorunları vardır. Bunlar “serseriler” olarak bilinir. Serseriler okul etrafında dolaşırlar, kavga yaparlar her türlü kötü alışkanlıkları vardır. Çevreyi rahatsız ederler.*”

Ayrıca bir öğrenci, “*çok serseriler var.Gördükleri çocuktan haraç kesiyorlar eğer çocuk vermezse ona bıçak çekiyorlar ve zorla alıyorlar.Bu olayları ben çok yaşadım*” derken, başka biri “*Okul çevresinde çok serseri dolaşiyor. Öğrencilerin paraları topluyor. Okul çevresinde kavga çıkartıyorlar..... Serserilerin çözülmesi için güvenlik lâzım, buraya bir karakol olsa serseri okulun yanından geçemez*” diyerek sorunu ele alıyor.

Hatta bu örneklerin okul içine kadar yansıdığını ifade edenler de vardır: “*okulumun güvenliği hiç yok Okul içinde çeteleşmeler oluyor birkaç arkadaşı toplam okulda sınıfa girip bazı çocukları dövüyorlar ve dövmenin sonucunda daha büyük kavgalar çıkıyor*”, “*... eğer burada gizli polis veya özel tip olsaydı bu kavgalar olmazdı.*”, “*...Bu kavgadan küçükler çok etkileniyorlar ve büyüyünce onlarında serseri olmasına sebep olabilir*” diyerek kaygılarını da anlatmaktadırlar.

Neticede öğrencilere göre “*Hayat burada çok zor, hırsızlık, dolandırıcılık hilelik. Hepsi burda.*”dır ve “*Burada güvenlik ve kural hiçbir şey yok. Ne bir karakol, ne bir trafik polisi ve trafik levhaları ne de cihazları. Hiçbir şey yok*”tur.

Bu konuda çok çarpıcı son bir örnek verilebilir. Bir 8. sınıf öğrencisinin güvenlik probleminin nereye varacağına dair uyarıları çok dikkat çekicidir:

“*Geçen dönem okula yazılacağım gün oturan çocuklar konuşurken kulak misafiri oldum. (çocuklar daha 5.6. yaşlarında) Biri diğerine*

_ Sen büyüyünce ne olacaksın? Diye sorar (Diğeri)

_ Ben büyüyünce serseri olacağım. Sigara içeceğim. Silah atacağım, bıçak tutacağım. Deyince çocukları kendi kardeşim gibi gördüm. Bu çocuğun geleceği ne olur acaba.”

Öğrencilerin kendi ifadelerinden yararlanarak aktarmaya çalıştığımız sorunlar Bayramtepe’ye dair bizim de gözlediğimiz sorunlardır. Ancak onların imla hatalarıyla dolu olsa da ifadeleri hem sorunlara ilişkin üzerinde durulması gereken gözlemlerini, hem de bu sorunların üzerlerinde bıraktığı izleri göstermektedir.

Böylece, bir kez daha ortaya çıkmaktadır ki, Bayramtepe gibi fiziksel koşulları yetersiz olan bir mahalle çocuklar üzerinde yaşam kalitesi açısından sorunlar yarattığı gibi, aynı zamanda onların kişisel dünyalarında da izler bırakmaktadır. Küntay'ın da ifade ettiği gibi, Türkiye'nin de taraf ülkeler arasında yer aldığı Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme uyarınca "çocuğun, sağlıklı ve güvenli bir çevrede, herhangi bir ayrıma uğramadan, insanca yaşayabileceği bir kentte gelişmek en temel hakkıdır."⁹ Oysa Bayramtepe'li çocuklar sağlıklarını tehdit edecek su ve kanalizasyon sorunlarıyla yüklü bir mahallenin sakinleridirler. Düşük yol kalitesi nedeniyle, toz-toprak-çamur içinde bir yaşantı sürmek zorundadırlar. Kısacası su ve kanalizasyon sistemindeki aksaklıklar, güvenlik, sağlık ve eğitim konularındaki eksikliklerle mücadele ederek, kent merkezindeki akranlarından çok daha farklı tecrübelerle büyümektedirler.

SONUÇ

"İstanbul olma" olgusu son yıllarda biraz da deforme edilerek kamuoyuna mal edilen bir konu oldu. Daha çok halkla ilişkiler-tanıtım faaliyeti olarak toplumsallaştırılmaya çalışıldığı görüldü. Oysa asıl önemlisi, İstanbullu olmaktan çok kentli olabilmek gibi görünüyor. İstanbul'da estetik olduğu kadar toplumsal boyutta da ortaya çıkan zıtlık bu iki farklı kültürel yapıdan kaynaklanıyor; kent kökenli ve kır kökenli olmak.

Bu çalışmada da açığa çıktığı gibi çoğunluğu İstanbul'da doğmuş olan Bayramtepe'li çocuklar İstanbul ili sınırları içinde yaşamakla birlikte yaşadıkları kent ve kent hayatı ile ilgileri olmayan çocuklar. Okul yönetimi ve öğretmenlerinin çabaları da çok sınırlı kalıyor. Çocuklar yaşadıkları mahalleyi hem kısmen bildikleri köy, hem de tahmin ettikleri İstanbul'la karşılaştırarak betimliyorlar. Zaman zaman aralarında isyan edenler de oluyor. Hatta bazıları kendileri açısından bir "gelecek" probleminin var olduğunu da kavrayabiliyor.

Bizim için en önemli sorun bu çocukların gelecekte kendilerini nasıl tanımlayacak, neye ve nereye ait olacaklarıdır? "Hayat tarzı" bakımında uçların arasının hızla açıldığı bugünkü toplumsal koşullarda, eğitim yoluyla

⁹ Esin Küntay, "Çocuk Dostu Kentler", *21. Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2001, s: 316.

topluma katılma şanslarının da pek kalmadığını gördüğümüz “Bayramtepe”li çocukları¹⁰ nasıl bir gelecek beklemektedir?

Çeşitli bölgelerinde enformel yapılaşmaların ortaya çıktığı son elli yıllık serüveninde birçok “gecekondu” bölgesini bünyesine dahil etmeyi başaran İstanbul’un bundan sonraki serüveni nasıl gelişecektir? Dolayısıyla öncelikli konu, çeşitli açılardan son derece zor şartlar altında olan bu ve benzeri bölgelerde yaşayan çocukların İstanbul tarafından “kent”e nasıl dahil edilebileceğidir.

KAYNAKÇA

- Erder, Sema, *İstanbul'a Bir Kent Kondu Ümraniye*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996.
- Erman, Tahire, “Kent Yoksulu ve Şiddet: Gecekondu Bağlamında Eleştirel Bir Yaklaşım”, *Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları*, (ed: Yasemin Özdek), Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi, Mayıs, 2002.
- Işık, Oğuz-Pınarcıoğlu, Melih, *Nöbetleşe Yoksulluk Sultanbeyli*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001.
- Küntay, Esin, “Çocuk Dostu Kentler”, *21. Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2001.
- Özbay, Ferhunde, “İstanbul’a Göç ve İl İçi Nüfus Hareketleri (1985-1990)”, *75 Yılda Köylerden Şehirlere*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999.
- Tüfekçioğlu, Hayati - Şatıroğlu, Aysen, “Bayramtepe Ön Araştırmasına Göre, 10-14 Yaş Grubu Öğrencilerin İstanbul’u Tanıyış ve Kentsel Mekânları Algılayış Biçimleri”, *21. Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2001.

¹⁰ Bu konuda öğrencilerin imla, yazı ve ifadeleri de kent merkezi ile aralarında ne kadar çok mesafe olduğunu göstermektedir.

ABSTRACT**Bayramtepe in its children's words**

In this study, the Bayramtepe district of Istanbul, a typical informal settlement area, is evaluated through the expressions of children who live there. Children of Bayramtepe talk about the water, electricity, sewerage... etc. problems of their neighbourhood area with striking descriptions and expressions. They also seem to be aware of the vague future awaiting them. So, one of the most important problems for Istanbul is how this notion can be overcome and such migrant populations can be integrated with the rest of the city.